

IV.

Efterretninger om Bregninge Sognekald paa Taasing.*Ved Holger Fr. Rørdam.*

I Ny kirkehist. Saml. VI, 340—3 har jeg i sin Tid meddelt nogle Bidrag til samme Emne. Men da jeg senere i Fyns Bispearkiv har fundet rigeligere Materiale til Oplysning om Forholdene i det nævnte Sognekald, optages Emnet her paany, nærmest for at vise, hvilken betydelig Indflydelse den adelige Godsejer i sin Tid øvede paa de kirkelige Ordninger.

Først da en Skrivelse fra Biskop Niels Jespersen i Odense til Kansler Niels Kaas:

Mynn ganske ydmøge helsen vdj Cristo Jesu, med vnderdanig tacksigelse och plictig thienist altid. Fromme

Her Canceler, gunstig Herre, Jeg fororsagis nødsomelig paa mitt Embidz vegne ad lade Eders Fromhed wiidhe, hurledis thet haffuer sig mett en kircke och sogen paa Thossing, kaldis Brenninge: att samme kiercke nesten vdj tho aar haffuer vaccerit och ingen rett pastor haffdt, som Sogne folckene kunde sig trøgeliigen til forlade och thage tilbørlig thienist och selesørgning aff; huorfor dennem motte eptherladis att besøge then nest boendis prest der paa Landit om thieneste inden och vden kircke till thenne dag: Och dett mest aff saadan aarsag at for^{ne} Brenninge Sogen er vdj sandhed møget arm og ringe att føede och vnderholde sin sogne prest, for the ondhe vilckor, som der findis och optegnit ere vdj dett almindelige Register paa kirckernis og presternis leilighed och vnderholding, som nogen tid forleden er antegnit och indlagdt vdi Kon: Matt^s Cancelerii: Saa och aff thenne orsag att for^{ne} kirckis præstegord er nu tridie gang affbrendt och haffuer i lang tid liggett ganske ødhe, saa presten haffuer motte indfløtte i Suinborg och sette sig ther vdj leye husze. Thi ingen prest ville paa sin egen bekostning, møgit mindre kandh Sognefolckene mett nogen rætt thuinges till prestegorden igen at opbygge etc. Mett andre flere besuering, som Jeg ther i sandhed finder. Saa haffuer Jeg, fromme Her Canceler, aluorligen her om med then gode Mand Erich Rosenkrantz mig hespurdt och begierit hans gode raad i thenne sag. Tha epther wij tilsamen haffue altingeste paa thet flitigste offuer weielt, finde wij paa Kon: Matts: naadigste behag och eders gode thøcke en aff thisse thuenne midler fornøden: enthen att ther maa byggis eller vdliggis en bequem prestgord mett sin børlig tilliggelse for en Sogneprestis residentz ther i sognit, mett nogen ydermere forbedring till prestens vnderholdning: Eller Kon: Matt: ville naadigste beuillige for^{ne} Brenninge Kircke att maa annexeris en aff the andre kircker och prester der paa landit, som thienisten vare kand, till saa lenge i fremtiden kand anderledis der om berammes. Detthe motte Jeg icke lengere, gunstige Her Canceler, haffue eder fordøltt. Bedendis ydmøgeligen, att I ville mig thet thage vdj thet beste, och hoss Kon: Matt: bethencke thenne sag, til Guds ære och

then Christen Menighed vdj for^{ne} sogen till gode och saligheds forfremmelse. Thett vill eder Gud almectigste lønne (etc.). Datum Odense then 8 Aug. 1575.

E: w:

N(iels) J(espersen).

Orig. Udkast i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 38.

I Henhold til denne Forestilling udgik der under 20. August 1575 kgl. aabent Brev om, at Bregninge Sogn maatte annekteres til det næst hos liggende Sogn efter Stiftslensmandens og Biskoppens nærmere Bestemmelse. (Ny kirkehist. Saml. VI, 340—1). Af de følgende Breve fremgaar dog, at Forslaget om Foreningen af Bregninge og Lande Kald nærmest skyldtes Erik Rosenkrands, der var Ejer af Kjærstrup i Bregninge Sogn, medens Bispen helst havde ønsket, at det første af ham foreslaaede Alternativ var bleven valgt, hvad i sig selv jo ogsaa havde været det bedste; og det er rimeligt, at han af den Grund tøvede med Kongebrevets Gjennemførelse, navnlig da Erik Rosenkrands døde den 8de November 1575 og altsaa ikke længere kunde drive paa. Men saa var der en anden, som tog Sagen op, nemlig Rosenkrands's Enke, Fru Helvig Hardenberg til Arreskov og Kjærstrup, en af de myndige Adelsdamer, som den Tid ingen Mangel havde paa. Man skulde synes, at det maatte ligge i hendes Interesse at have en egen Præst i Bregninge, da Kirken her laa hendes Herresæde, Kjærstrup, saa nær. Ikke desto mindre arbejdede hun af al Kraft for at faa Sognet annekteret til Lande Sogn paa Taasing, noget der vistnok var Bregninge Sogns øvrige Beboere imod. Man fristes til at antage, at Frygten for nogen Udgift i Anledning af Præstegaardens Gjenopførelse i Bregninge og Præstekaldets Forsyning med tilstrækkelige Indkomster har bevæget den rige Frue til at modsætte sig den Ordning, der ellers maatte anses for den ønskeligste. — Hendes Indflydelse paa Sagens Gang erfare vi først af følgende Kongebrev:

Frederich thendt anden, medt Gudtz naade Danmarckis, Norgis, Wendis og Gottis konning.

Wor sønderligh gunsth thilforn. Wiider, att oss elsk^e Frw Heluigh Hardenbiere, Erick Rosenkrantz^s Eptherleffuerske, haffuer laditt berette for oss, huorledis Bregning Sogen paa Thossing skall were ett fast ringe Sogen, saa at Sogne presten ther samestedtz kandt sigh neppeligen ther aff vnderholde: Thill medt skall Presthegorden werre affbrendt, saa hand icke kand boe hoss Sognen, huor for en Capellan aff Suinborig nu en thiidt langh haffuer giort thennom thienniste: huilcken vnderthiiden om Søndagen eller høgtidlig Dage for Storm eller Wueder icke kandt offuerkomme: huor offuer the vnderthiiden misthe thiennisthen. Thaa eptherdj wy forfaare, at forⁿe Bregning Sogen kandt annexeris medt Lande Sogen ther paa landit, och thet icke er wbequemt for Sognefolckit: bede wy ether oc begiere, attj medt thet førsthe derom will forfare Leigligheden, och ther som thet thaa findis, att the bequammeligen kunde annexeris, oc att huer Sogen icke kand thilbøriligen vnderholde en egen Sognepresth, attj tha begge Sogner annexeris. Ther medt skier wor Wiilge oc Beffalning. Beffallendis ether Gud. Schreffuit paa wort Slott Nyborg thendt iij Dagh Aprilis, Aar Mdlxxvj. Wnder wor Signet.

Frederich.

Udskrift: Oss elsk^e Erliig oc Welbiurdig Axill Wiffertt, wor Mandt, Raad oc Embidzmandt paa wort Slott Nyborrig: oc hederlig oc høyled mand M: Niels Jespersen, Superintendent y Fyens Stigt.

Samtidig Kopi i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 38.

Efter at dette Brev var kommet Biskoppen i Hænde, overdrog han Hr. Niels (Mule) i Lande indtil videre at betjene Bregninge Kald i Forening med sit eget. De efterfølgende Breve tyde dog paa, at en Del af de vedkommende — men ingenlunde Fru Helvig — kun have anset det for en midlertidig Ordning af Forholdet, og at navnlig Sognebeboerne i Bregninge have været utilfredse med den dem

imod deres Ønske paanødte Præst, og at de have fundet Støtte hos Provsten i Svenborg. — Her da et Vidnesbyrd fra Borgmester og Raad i Svenborg om, hvorledes Hr. Niels i Lande stillede sig til Sagen.

Wy epther^{ne} Rasmus Schriffuer, Borgemester y Suinborigh, Oluff Bang, Bendt Laurtzsøn, Michel Oluffsøn, Radmendt her sammestedt, Mortin Bradthosth, borger her samestedtz, oc Lauritz Schriffuer, Axill Weffertz thienner paa Nyborrigh, gjør witterligt medt thette wortt obene breff, eptherdj wy erre wenligen ombeditt aff hederlig oc wellerd Mandt Her Hans Eskildsøn, Sogneprest thill Wor Frue Kircke i Suinborigh, [at widne] om huis oss witterlig war, huad ord oc samtale hederlig mand Her Niels wdj Lande oc for^{ne} Her Hans mellom wor y dagh: Thaa er oss wdj sandhed ther om witterligt, att for^{ne} Her Niels wdj worris offueruerilse beklagitt sigh att werre en haard byrde paa laugt, y thet hand skall giøre Kierckethiennisth thill Bregning Sogen paa Tossingh, oc sagde ther hoss oc begieritt, att Gud skulle straffe thend her wdj werden och beuarre Seelen, ther førsth war Orsage thill, at handt nogen thiid wdj sine daghe kom wdj samme thiennist: Huor for handt nu wor gierne begierindis aff for^{ne} Her Hans, eptherdj handt wor hans Prouist och hagde thilforn Magt att befalle hannom att giøre thienniste, att handt och nu wille skille hannom ther aff medt; thi thet wor hannom megett thongt lenger at kunde staa sligh thou Kiercke thiennister for. Ther thill suarit for^{ne} Her Hans Eskildsøn och bekiende well, thet handt epther Her bispens befallning hagde befallitt hamnom paa nogen korth thiid att giøre ther thiennisthe, end thill mand kunde forhøre sigh om en anden Person: och icke retter wiste, end handt nu och haffuer for nogen thiidt langt thilskiicket hannom en Person, som skulle entleddigett och forthagitt hannom thenne Møde: thaa haffuer thet icke kand skiedt: och siden haffuer thiidt och offte giffuitt for^{ne} Her Niels gode Raad och huad Rationes, hand kand brughe, saa hand icke kunde staa fleere Kald for end for^{ne} Lande Sogen: Huilcket dog icke helder haffuer giordt nogen frugt. Och

sagde for^{ne} Hcr Hans ther hoss thill for^{ne} Her Niels, at ther som hand joe saa endeligen begier att wille werre forskonith medt thend Wmag thill for^{ne} Bregning Kiercke, thaa wille hand gjøre sin største fiid ther thill hoss øffrighed, att hand kunde forhøre sigh om en Person, som paa nogen thiid kand thage ware paa thienisthen, end thill mand kand wiidere radføre sigh hoss Gud och christelig Øffrighed. Huilkitt aldt for^{ne} saa wdj Sandhed er, och wille ydermere werre bestendig, om behoff giøris. Thiss thill Windisbiurd huffuer wy thrøgt worres Signeter her neden for. Datum Suinborig thendt 11 Februarij Anno 1577.

Paategninger:

Thette breff bleff læst paa Bregninge Sogne steffne dominica Oculi Anno 1577.

Christophorus Georgii Diaconus, manu propria.

Thette breff bleff læst paa Lande sogen steffne dominica Lætare anno 1577.

Seuerinus Erasmi, manu propria.

Orig. med sex paatrykte Segl (1 Borgmester Rasmus Skrivers staar: R. H.) i Fyns Bisparkiv, Sunds Hrd. 88.

At denne Erklæring fra Præsten i Lande er fremkaldt ved indtrængende Forestillinger af Provsten, Hr. Hans Eskildsen i Svenborg, ses af dennes her efter følgende Brev af 17de Februar 1577 til Biskoppen:

Gratiam et pacem à deo patre per Jesum Christum. Nest tilbørlig tacksigelse, reuerende domine Episcopo, for wtallige velgierninger, besynderlig for alt det gode, i oc eders kiere Hustru meg nu siste gang beuiste, for huilkitt ieg gierne vel findis tacknemmelig, oc altiid bede Gud, at hand skal verre eders løn der for euindelig. Giffuer ieg eder kierlige tilkiende, at i disse dage vore kirckers Regenskaff bleff hørt, formanid ieg Her Niels i Lande, som ieg oc tilforn tiit oc ofte giort haffuer, at hand skulle holle sig fra den fremmide tieniste i Bregninge Sogen, som hand icke var

rett kallit til ¹⁾, oc tage vare paa hues Gud haffde befalit hannum, oc ieg broderlig minte hannum paa, huad ende det ellers vilde tage paa det siste. Da rørde Gud hans samuittighed oc hierte, at hand fortrød, huad hand her til haffuer ladit sig forføre aff Werden, oc hand høyelig begerede at forleskis fra denne samuittighedz byrde oc denne suare trel-dom, at hand dis bedre kunde tiene Gud oc sin egen hior. Huorfor min gandske kierlige bøn er til eder, at i for Gudz æris skyld ville nu vel giøre oc handle met den gudfryctige oc velbyrdige Frue, Fru Helleuig, som nu er paa Arreskou, at hun icke lenger skulle henge denne fattige mand paa, men lade hannum komme til nogen rolighed igen, besynderlig paa hans samuittighedz vegne, oc met eders gode raad oplede sig en skickelig Person, som kunde loulige kallis til en rett Sogenpræst til Bregninge Sogen igen met det allerførste. Oc efterdi den gode almue i for^{ne} Bregninge Sogen er altiit fundit gandske veluillig effter deris formue, oc haffuer end født oc vnderhollit deris forgangne Sogenprester, før den god frue kom did til landit, at hun, som nu er bleffuen den beste sogenmand, ville iu ocsaa lade sig finde goduillig oc rund til nogit i sin korte tiid at hielpe til gode, at preste-gaarden kunde bliffue opbygt igen paa ett beleyligt sted, oc den almectigste Gud motte nyde nogen part oc deel iblant det megle gode, hand nu hende forlent haffuer, at det motte gaa hende oc hendis kiere børn dis bedre bode i dette oc i det tilkomminde liiff. Den aldmectigste Gud giffue eder de beste raad for Jesu Christi skyld. Huilcken ieg nu oc altiit vil haffue eder oc eders kiere hustru met alle eders gode venner befalit bode til liiff oc sæl. Datum Suenborgiæ dominica Quinquagesimæ, anno domini 1577.

Johannes Eschilli

t. t.

Udskrift: Reuerendo in Christo patri ac domino, magistro Nicolao Casparo, Fionensium ecclesiarum Episcopo vigilan-tissimo, amico perpetua animi obseruantia colendissimo.

Orig. i Fyns Blspeakiv, Sunds Hrd. 38.

¹⁾ Meningen er, at han ikke var kaldet af Menigheden.

Ovenstaaende kraftige Opfordring til Bispen bevirkede, at denne i Forening med Lensmanden paa Nyborg Slot tilskrev Fru Helvig følgende Brev:

Woris gandske wenlig helsen nu og altid forsend med wor Herre. Kierre Frw Heluig, sønderlig gode wen (etc.). Wij giffuer ether wenligen att wiide, thet Kon: Matt: wor aller nadigste herres breff er os thil komett, som y os tilskicket haffuer, som formelder, att ther skal werre en sogen paa Thosing, som kaldis Brening och skall werre en ringe sogen, at presthen sig ther aff neppeligen wnderholde kandt, och att presthegorden skall werre affbrendt, och for slig Leilighed schulle icke werre wbequempt, att same Bregning sogen kunde thill Lande sogen annexeris, och att wij ther for schulle forfarre Leiligheden, och ther som thet tha findis, att the bekuemeligen kunde annexeris, och huer sogen iche kand thilb rligen wnderholde en eigen sogne presth, att wij tha begge sogner annexere schulle: Saa haffuer wij epther hogbemelte Kon: Matt^s wor aller nadigste herres breff och beffalning forfaritt same Leilighed, att Lande sogen wel kand wnderholde syn egne sogneprest, saa att thet iche giøris behoff, att Bregning sogen schulle annexeris ther thil for Lande prestis wnderholdings skyld: Och ther thil haffue wij forfaritt, at Her Niels y Lande haffuer nu aff sagd seg Bregning sogen, och seg besueritt lenger ther at giøre thien-niste, och begieritt aff prousten att maatte werre forskonit met same thienniste: huilchet for os beuist er med breff och segel, att sligt skiett er. Och y lige maader findis, att Bregninge sogen thilforn haffuer wnderholtt theris egne sogneprest; och ther som Prestegorden bliffuer opbygt och maa nyde syn rethe eigendom och thillegilse¹⁾, tha kand Bregning sogen och endnu wnderholde en egne presth: Saa att oss siunis, ther iche giøris behoff att annexere same tho kiercker, men oss synis nytteliger att werre, att ther kom

¹⁾ Denne Ytring kunde lede til den Formodning, at Fru Helvig eller andre havde benyttet sig af Lejligheden til at tilegne sig Præstegaardens Jorder eller en Del af samme.

en sogne presth vdj Bregning sogen, som kunde giørre sognefolck thieniste, eptherdj the thil forne haffuer kundett wnderholde theris sogne presth, huilchet the och saa her epther giørre kunde, nar prestegorden bliffuer opbygt; och komer well thend, som gerne thager wed same kald, thi ther findis ringere sogner her vdj Fyen, som dog erre forsørget med gode sogne presther. Kierre Fru Heluig, saa wille wij nu iche wnderlaade att giffue ether thend Leilighed och woris Mening her om thillkende, och will forsee oss, attj iche forthencker oss ther vdj, eptherthj at Kon. Matts breff med fører, att wij same Leilighed forfare schulle, om huert sogen iche kand wnderholde en egen sogne presth. Och eptherthj wij forfare, att huer sogen kand vnderholde en sogne presth, nar prestegorden bliffuer opbygt (huilchet well skie kandt) saa wide wij iche at kunde annexere same thuende sogner epther slig leilighed och Kon: M: breffue, som vy ther om bekomet haffuer, vden Hans Kon: M: videre beffalning. — Och will nu iche videre bemøde ether med thenne wor schriffuelse (etc.). Datum Nyborig 25 Februarij Anno 1577.

Axill Veffertt.

Niels Jespersen.

Udskrift: Erlig och welbyrdig Frue Heluig Hardenberg thill Arreskouff, wor sønderlig gode wen, gantz wenligen thill schreffuit.

Udkast i Fyns Bispearklv, Sunds Hrd. 38.

Den »Kgl. Majestæts videre Befaling«, som Lensmanden og Bispen havde forlangt, før de kunde efterkomme Fru Helvigs Ønske med Hensyn til Forening af Sognene, lod ikke længe vente paa sig, da Fruen strax satte sig i Bevægelse for at gennemføre sin Beslutning, og Regjeringen den Gang kun undtagelsesvis plejede at indhente Betænkninger over indkomne Andragender, noget der forøvrigt ofte forvoldte meget ensidige eller endog uretfærdige Afgjørelser af tvivlsomme Spørgsmaal. Kun ti Dage efter at ovenstaaende Brev var skrevet, forelaa der allerede et af Fru Helvig udvirket Kongebrev til Lens-

manden og Biskoppen, noget der er saa meget mærkeligere, som det var ved Vintertide, og Befordringsmidlerne den Gang kun vare tarvelige. Men det beviser, at Sagen var Fruen magtpaaliggende, og at hun havde mægtige Forbindelser. Kongebrevet lyder saaledes:

Friderich thend anden med Gudtz Naade Danmarkis,
Norgis, Wendis och Gottis Konning.

Vor sønderlig gunst thilforn. Wider, att epther som oss Elsk^e Fru Heluig Hardenberg, Erich Rossenkrantz eptherløffuerske, saa och sognemend vdj Bregning sogen paa Tos-sing thilforn haffuer laadet berette for oss, huorledis prestegorden vdj samme sogen skall haffue werrit affbrendt, saa att thend vdj nogen aar haffuer standen [øde], ikke heller skall haffue thend Eigendom, att nogen prest kand ther bliffue besidendis; ther thill med skall thet och werre en ringe sogen. Och giffuer ther hoss thill kiende, at Lande sogen och Bregninge sogen for slig Leilighed skyldt vdj nogen fremfarne Lensmendez thidt thill hobe haffue werit annexerit: Och wij ther fore tillforn wor schriffuelse thill ether ther om haffue laadett wdgange: Tha bede wij ether endnu och wille, attj med thet første ther om wille forfare Leiligheden; och ther som for^{ne} Prestegord findis øde, och presten iche haffuer slig Eigendom och Renthe, hand kand well wnderholdis aff: attj tha same thuende sogner thill hobe annexerer, och ald tingisth ther med thill ende forhandeller. Ther med skier wor willig och beffalling. Beffalindis ether Gudt. Schreffuit paa wor Slott Kronneborig thend 7 dag Martij A. 1577. Wnder wort signet.

Samtidig Kopi (uden Udskrift) i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 38.

I Kongebrevet paaberaabes Beretning fra »Sognemænd« i Bregninge. Dette ser noget besønderligt ud, da Flertallet af Sognemændenes Ønsker ganske vist gik i en anden Retning, og da Tiden aabenbart ikke kan have tilladt Fru Helvig at rejse fra Arreskov til Kjærstrup og pleje Forhandling med Sognemændene. Ventelig er det da kun en Paaberaabelse i hendes Andragende til Regje-

ringen, hvortil der sigtes. Man kunde næsten fristes til at antage, at hun som »bedste Sognemand« har ment sig berettiget til ogsaa at repræsentere Menigheden.

Efter Modtagelsen af Kongebrevet tilskrev Lensmanden Bispen, som følger:

Mynn goduillig oc wenlig Helsen nu och altid forsend med wor Herre. Kierre Mesther Niels, sønderlig gode wenn — — — Jeg giffuer ether wenligen att wide, thet Fru Heluig Hardenberg haffuer endnu schreffuet mig thil igien om Bregning sogen paa Tossing, och begerer, att thend schulle annexeris thill Lande sogen; och ther hoss skickett mig Kong: Matt: myn allernadigste Herris breff, som hun haffuer laadett ther om thill ether och mig forhuerrfue: aff huilchet breff ieg sender ether en Copie. Och formelder vdj hendis schriffuelse, att prousten skall haffue forbødet Her Niels y Lande, att hand maatte giøre thienniste vdj Bregning kiercke. Huor for hun begerer, att thett maatte for^{ne} Her Niels y Landett befallis och tillades, at hand maatte giøre thienniste vdj Bregning sogen, som hand thilforn giort haffuer. Tha eptherdj mand formerker, att thet er Kong: Matt: willig med same sogner, syntis mig best att werre, att thett bleff hannom thillatt att giøre thienniste ther vdj Kiercken, end thill saa lenge wij kunde giøre ther nogen videre beskied paa: Och ther som ether synis, att thet kand iche skie, attj thaa wille schriffue mig ethers miening thill, att ieg mig ther effther kunde wide att rethe. Och will her med haffue ether Gud almechtigste befallit. Datum Nyborig thend 19 dag Martij Anno 1577.

Axsell Weffertt.

Udskrift: Hederlig och høglerde mandt, Mester Niels Jespersøn y Othens, Superintendent vdj Fyens stift, myn sønderlig gode wen, goduillig thil schreffuit.

Bispens Paategning: W. Axell Wefferts breff om Bregninge paa Thossing: antuordett 20 dag Martij 77.

Orig. med Segl i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 38.

Lensmandens Brev viser, at han personlig var ganske uinteressert i Sagen, og blot ønskede, at faa den ud af Verden. Samtidig (20de Marts 1577) skrev Provsten, om hvem dette ikke kan siges, da han vistnok har været Hovedmanden for Oppositionen mod Fru Helvig, følgende Brev til Biskoppen, der giver os et karakteristisk Billede af Forholdene:

Gratiam et pacem à Deo patre per Jesum Christum. Reuerende domine Episcopo, næst min vdmyge tacksigelse for alle velgierninger, giffuer ieg eder kierlige tilkiende, huorledis det nu staar met Bregninge Sogen paa Tosing. Først, effter som meg bleff befalit, haffuer ieg besøgt kircken oc ladit den gode Almu forstaa Her Nielsis begering, at hand vilde forløsis fra denne suare Tieniste, oc til beuisning lod dem høre dette beseylide breff¹⁾. Der skød hand sit Skudzmal, de gaff hannum got vindisbyrd, saa afftackit hand oc bleff aldelis forløst fra all Tienisten effter denne dag. Oc huad hand icke bleff glad, da bleffue de, oc tackede Gud, at saa gick. Siden bleff Kong^e Matt^s Ordinantz oplæst om en Sogneprestis loulige kald, oc effterdi der var allerede tiit oc ofte, oc nu nyllige sket bøn til Gud der om, vdualde wi siu kaldz mend, som det hoss øffrigheden forfremme kunde, som var Fru Helleuig, begge Kircke verrier oc en mand aff huer By i Sognen. Disimellum er Fruen hiemkommit, oc pridie Lætare²⁾ sende hun en hoffmand met Borgemester Rasmus Scriffuer oc Christopher Guldsmød til mig, oc begerit, at ieg skulle forloffue Her Niels at vare sin Tieniste i Bregninge Sogen her effter som her till; Thi hun paa ny haffuer faat Kongebreff, at hand skall haffue begge Sogner. Men hues ieg det icke vilde tilstæde, vilde hun lade kirkedørren tillucke; oc der til begeride mit gensuar scrifftelig. Jeg suarit, at den gode Frue skulle kun giffue seg tilfredz, ieg vilde selffuer i morgen tale met hende. Dominica Lætare drog ieg til Lande,

¹⁾ Det ovenfor anførte Vidnesbyrd fra Borgmester og Raad i Svenborg.

²⁾ predie Lætare var den 16de Marts i Aaret 1577.

oc paa Sogensteffne læste dette Resignatz breff, oc den gandske Almue frygdide seg, oc mange sagde, at der som tilforne komme kun aff huer gaard thu eller try menneske til kircke, til Gudz ord oc Sacramente, fordi at Tienisten skede i wtide, skulle vel her effter komme sex eller otte. Dog ingen her om tørde knyste for dette strenge herrskaff skyld. Strax gaff ieg meg til Bregninge, oc der Tienisten var endit, bad hun meg hiem met seg. Der vi komme til bordz, gjorde hun thu spørgsmol: 1. Hui ieg haffde skild hende vid sin Præst, effterdi hun oc Almuen i begge Sogner haffde samtyct hannum. Jeg suarit, at hand selff begerit at forlæsis der fra, fordi hand giordis scrøbelig, oc hand var icke loulig kallid der til, oc det var Gud oc øffrig-hed imod. 2. Huo der skulle da her effther vare Tienisten. Jeg suarit, at ieg ville gierne lade meg bruge, til hun fick talit med øffrig-hed om en besiddinde Sognepræstis kald. *Hic mirum in modum excanduit, admirans hominum audaciam et coniciens, hæc a quibusdam in odium sui concinnata esse, diram inediam comminitans illi misero, quem nos ei pastorem obtrudamus, nihil penitus superesse sibi, quod in avaros sacerdotes eroget, præsertim cum tot liberos habeat, quibus necessario prospicere cogatur¹⁾. Ego econtra monui, vt deum timeret, ministris eius parceret, et bona sua terrena non solum liberis, sed etiam Christo et Ecclesiæ, vt prudentem dispensatricem hoc periculoso tempore, quo tanta lues non minus magnates quam paruates passim corripiat. Insuper deum adhuc præsentem esse, qui futurum pastorem cum vniuersa familia panibus hordeareis et piscibus paucis facile sustentare queat²⁾. Nihil in sui odium a quoquam tentari, sed omnia ad gloriam dei et huius desertæ Ecclesiæ incolumitatem dirigi. Sed surdo cecini fabulam. Paa det siste bleff alting her paa besluttit, at hun tacker Kongen oc vil bruge hans breff oc see paa dem, der vil hendis oc hendis salige hosbonds forsæt forhindre. Gud opliuse hende oc giffue de beste raad i denne oc alle sager for Jesu Christi*

¹⁾ Hun ansaas ellers for den Tids rigeste Frue i Danmark.

²⁾ Det var paa Midfaste Søndag med Evangeliet om Bispisningen af de 5000, at denne Samtale forefaldt.

skyld. Huilken ieg vil haffue eder met eders kiere høstru oc alle gode venner euindelig befalit. Tienisten vil ieg met Gudz hielp bestille, saa der skal intet hindre, indtil ieg bekommer videre beske(d) fra eder. Felicissime vale in Christo Jesu. Suenburgiæ feria 4ta post Lætare, Anno 1577.

Johannes Eschilli

t. t.

Udskrift: Clarissimo viro pietate et sapientia præstantissimo, D. Magistro Nicolao Caspari, Episcopo Fionensium vigilantissimo, amico et patri in Christo colendissimo.

Orig. i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 38.

Biskoppen havde ventelig endnu ikke modtaget ovenstaaende Skrivelse fra Provsten, da han den 21de Marts tilskrev Axel Tønnesen Viffert følgende Svar paa hans foran meddelte Brev af 19de Marts:

— — — Fromme Her Lensmand, saa wiid (o: veed) Jeg her vdi paa eders gode behaff och sagen till thet beste icke andit paa thenne tidt at suare eller raadføre, end naar Eders Fromhed wille were loddig och wbesueret att inddrage paa Thossing och ther vdi egen person all leyligheden huoss begge kirckers almo oc sognefolck till grunde att wdledhe och forfare, epther hogbemeldte Kong: Matts: schrifftlig befalling, om thet fornøden kan findis for^{ne} kircker att annexere vnder en prest heller icke, och Jeg her om fanger eders godhe wilie att wiide, tha will Jeg vden all forsømmelse findis vnderdanigst redebon (som børligt er) mett eder Kon: Matts: befalling her om att epther kome och vden lenger forhaling fuldtgiøre. Och epther Jeg aff Eders schriffuelse formercker, Eder saa gott att sionis, att thet maa bliiffue Her Niels vdi Landitt her epther tilladt att giøre tienist till Breninge kirche som till forne, saa kand Jeg thet och well ladhe skie till sin tiid, och saa lenge thenne ganske handell bliffuer till en endelig beskied wdførdt och besluthet. Menn hues proesten haffuer haffdt mett same Her Niels att giøre i thenne sag, kand Jeg forstaa aff thuenne orsag att were skied. Then ene, att Her Niels

haffuer tilforn selfuer opsagdt proesten then thienist i Brening; then anden, att Jeg icke lenge siden tilschreff proesten och befalde hannem selff att ware samme Breninge sogen thernest en søndag, tho heller thre (epther som Eders F: selff gaff for raad, ther Jeg war hoss Eder sist paa Nyborg), saa lenge sogne folckit ther same steds willde sig betencke om en rett sogne prest till samme theris kircke att wduellie och kalde epther Kon: Matts: Ordinantzis lydelse, paa thet Ordinantzen motthe findis ther saa well som andersteds vdi Rigitt att haffue sin møndighed och fremgang, som tilberlig och rett er. Hues proesten wiidre haffuer her giordt, wiid hand selfuer best att suare till. Fromme Axell Wiffert och gode Her Lensmand, thenne myn schriffilig anttsuar och raad i thenne sag beder Jeg, att E: Fr: wille mig till thet besthe holde. Gud wiid, Jeg soger alene Guds ære och then Christne Menigheds vdi for^{ne} sogner theris welferdt och salighed. — — Schreffuet vdi Odense then 21 Martij 1577.

Egenhændigt Udkast i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 38.

Dagen efter tilskrev Biskoppen Provsten i Sunds Herred, Hr. Hans Eskildsen i Svenborg, følgende Brev:

Gratiam et pacem per Christum. Maa I wiidhe, kiere D. Præposite, at Kong: Mattz: wor allernaadigste Herres breff och befalling er nu anden gang wdj thisse dage thendt gode mandt Axell Weffert och migh till hende kommet om Bregninge och Lande sogner etc. Saa er thenne sag thagit wdj opsettelse en tidt lang til widere beraadt: och eptherthi thes emellom er fornøden, att kiercke thiennisten wdj for^{ne} Breninge kiercke och sogen for ingen diell maa forsømt bliffue, och Eder wille falde besuerligt thend thieniste at forestaa och lade warhe, tha haffuer thendt gode lendtzmandt Axell och Jeg for gott anseet, ad thet bliffuer Her Niels wdj Lande forloffuit ygen samme thieniste at giøre som till forne, till saa lenge thenne ganske handell bliffuer aff oss epther høgbemelt Kong: Mattz: schriffteliig befalling til en endeliig endhe wdfærd och forhandlet. Huor for thet

er Axells och myn willie, att I strax, anseendis thend nød for handen er med thiennisten wdj thenne opsettelses tid, igen befaller Her Niels samme thieniste met flid ad ware och fuldt giøre, som handt wille forantsuare, till hand fanger aff oss wiidere beskeed. Ether her met Gud euindeliig befallendis. Schreffuit wdj Odense 22 Martij 1577.

Afskrift i Fyns Bisparkiv, Sunds Hrd. 38.

Med dette Brev ere de os bevarede Aktstykker angaaende Annekteringen af Lande og Bregninge udtømte. Det er os ikke bekjendt, om Lensmanden og Bispens senere have underkastet Sagen en nærmere Undersøgelse. Men i ethvert Tilfælde blev det ved den af Fru Helvig Hardenberg med saa kraftige Midler tilstræbte Ordning, og i omtrent halvandet hundrede Aar vare de to Sogne forenede til eet Pastorat, indtil de 1738 atter fik hvert sin Præst.

Fra Foreningstiden have vi fundet følgende Indberetning om Kirkernes Tilstand 1677, der bl. a. viser, at Regjeringen efter Enevældens Indførelse tog Kirkernes Jordegods — privates milde Gaver i Fortiden — og gjorde det til Ryttergods. Samtidig solgte Regjeringen ogsaa Kirker med tilhørende Jordegods og Patronatsret til Privatmænd, der ikke nølede med efter det givne Exempel at benytte Kirkernes Jordegods som deres personlige Ejendom.

Udi Lande Sogn paa Thorsing Decimantes 48.

Udi Bregninge Sogn Decimantes 44.

Aff hvilcke den største Deel ere gandske ringe, helst udi Bregninge Sogn, hvor de fleerste ere Boele oc halffve Boeler, oc tiender utrolig lidet fremfor paa andre Stæder, som aff Tiende bogen kand udviises.

Til Vitterlighed under min Haand.

Jens Mogensen Hossomius.

Lande Præstegaard d. 13 Aug. 1677.

Efter min vel-ærværdige Hr. Biscops befaling at indgiffue Kirckernes tilstand, hvorledis de under Jure-patronatus ere vedligeholdne, indstiller jeg underskreffne ydmygeligen denne korte relation om de mig betroede Kirckers, nemlig Lande oc Bregninge paa Thorsing, deris leylighed.

Lande Kircke, siden den Anno 1672 er kommen under Kong. Jure-patronatus, er hendes aarlige indkomster, saa viit de haffver kundet tilstræcke, til hendes nødvendige reparation anvendt, som aff Kirkebogen kand erfares, och kand dend nogenledis i fremtiden aff sin indkomst hielpes viidere til rette, oc vedligeholdes til nødtørffthighed.

Ellers er frakommen fra Kircken, oc nu udlagt til Kongl. Mayt. Ryttergodtz, Landgilde, som Kircken udi forrige tider nydt haffver, som følger:

Peder Hansen udi Lundby (nu Erick Hanssen) 1 Kircke bolig, skylder aarlig 1 ortug Biug.

Peder Knudsen i Lundby (nu Hans Knudsen) 1 Kircke-bolig, skylder aarlig 3 ortug Biug.

Jep Mortensen udi Strammelse (nu Mickel Veffver) gaff aarlig 2 ortug Biug.

Bregninge Kircke, som hid-indtil haffver været under velbaarne Frøyken Hedvigs¹⁾ Jure-Patronatus, er udi hendes fra-værelse (som nogle Aars tid haffver resideret paa Rockloff udi Skaane) tilfalden en stor bryst-fældighed²⁾.

1. Taarnet paa den syndre Side gandske brystfældigt. Store Huller udi muuren, hvor stenene ere udfaldne, oc Trappen til Taarnet en stor deel affalden. 2. Kaars-Kircken paa den Nørre Side offver begravelsen, som haffver 3 gavle, deraff er den Nørre-gaul halffdeelen nedfalden. 3. Taget allevegne brystfældigt, bly oc tag-steene affblæste, at det regner mange Stæder ned paa Hvælvingen, oc det er at

¹⁾ Christian IV's Datter med Kirstine Munk. Hun var gift med Ebbe Ulfeld, der var gaaet i svensk Tjeneste.

²⁾ I Randen med en anden (maaske Biskoppens) Haand: NB Formentis, at Præsidenten i Nyborg opbærer Kirkens tiende, huorfor hand vil søgis om Kirkens reparation. — Ved Skjøde af 6. Juli 1679 afhændede Rigsadmiral Henrik Bjelke Bjerreby og Bregninge Kirckers Jus patronatus med Kirke- og Kongetiende til Niels Juel.

befrycte en total ruin for samme Kircke, dersom dend udi den tilstand længer bliffver bestaaende.

Er ocsaa samme Kircke fra kommen oc nu udlagt til Kong. Ryttergodtz:

Rasmus Hansen i Bregninge (nu Christen Hansen) en gaard, skylder aarlig Biug 3 ortug.

Jørgen Skræder i Bregninge (Niels Vincentzsen) skylder aarlig 16 Skepper Biug.

1 Stykke Jord kaldes Belles-tofft udi Vindeby, skylder aarlig 12 ß.

At denne relation er sandfærdig, vidner Jeg med underskreffven Haand

Lande Præstegaard d. 13 Augusti 1677
paa Thorsing

Jens Mogensen Hossomius
m. m.

Orig. i Fyns Bispearkiv, Stiftets alm. Breve 203.

Om de kirkelige Forhold i Bregninge i det Tidsrum, da Lande og Bregninge vare forenede, have vi fundet følgende særdeles oplysende Indberetning fra Præsten Niels Lucoppidan († 1730) til Biskop Jakob Lodberg.

Velædle, Høyærdige og Høylærde Hr. Biskop,
Gunstige Fader i Christo!

Efter Deres Høyærværdigheds Befaling og Anmodning til mig ved Provsten, Welærværdige Mag. Mogens Jensøn Lucoppidan, at ieg skulle fuldkommen forklare, paa hvad maade der forholdes med Guds tjeneste udi Bregninge-Sogn her paa Thaarsing, og hvad confusion og besverlighed der ved nogen tids misbrug skulle være opkommen: Da følger her under min ydmygste forklaring, saameget ieg med en god samvittighed kand attestere mig at være videndes derom, og som ieg agter at være ansvarlig, hvor og naar det skal være.

Bregninge Kirche, som ligger paa en høy Banche her paa Thaasing, som for hendes Ziirlighed og deylige Situations

skyld er et særdeles ornament i Landet og derfor er berømmelig og bekant baade af Indlændiske og Udlændiske, særdeles for de Seylende i Søen, som kand til deres meed og underretning see dend nogle miile borte i hafvet, er og har været i nogle hundrede Aar Sogne-Kirche til Bregninge Sogn, som kand sees af Steene med Rune-Bogstaver paa, som hos den befindes, her findes ogsaa Liigsteene af 1300, som beviiser nochsom Kirchens Ælde. Til denne Kirche har altid Adelen, som har været boesiddende her paa Landet, af Arilds tid søgt, som deres Stole-Stade og derfor under en prægtig grundmuret Begravelse, hvor deres Liig har været nedsat, nochsom udviiser; thi da Kestrupgaard (en tilforn i Brug værende Herregaard) var i magt, søgte altid de boesiddende paa samme Gaard samme Bregninge Kirche, og i hvor vel Kestrupgaard blefv siden afbrudt af (Høyløvlighukommelse) Christiano quarto, og et Slot en kort vey fra ovenmelt Kestrupgaard blefv opbyggt A^o 1635, som var destineret til Hans Søn Grefv Waldemar og efter Hans Nafn blefv kaldet Waldemar-Slott, saa har dog icke nogle af de Boesiddende paa samme Slot søgt eller haft anden Kirche end bemelte Bregninge; thi det er vitterligt, og gamle Mænd, som endnu lefver, vel bekant, at der har icke af gammel tid været nogen Kirche eller Capell paa Slottet, ja endog icke har været ringeste tegn eller spor til nogen: thi der, som nu Capellet er bygt, var tilforn en Høelade og derunder en Heste-Stald. Som nu Høystbemelte Christiani 4^{ti} Søn, der hafde Taasing en kort tid, ved døden afgich 1645, faldt Thaasing til Hans Moder Hertuginde Fru Kirsten Munck, som ofte var her. Men efter hendes Død faldt Godset til Hendes og Høystbemelte Christiani 4^{ti} Daatter, Frøychen Hedevig Hr. Ebbe Ulfelds, som i mange Aar residerede her paa Slottet, men imidlertid hafde icke nogen anden Kirche at søge end aleneste Bregninge; som Hun og til en gudelig Amindelse har ziiret samme Kirche med en kostelig Messe-Hagel med Hendes og Hendes Moders Nafn paasyet. Omsider efter mange aars forløb blefv General Admiral Niels Juel med sin Frue, Frue Margrete Ulfeld, Eyere af Taasing A^o 1678, hvilche først A^o 1687 lod bygge

og indvie det Capell, som nu findes paa Waldemars-Slott, som er et Capel bygt udi Stuehuuset, og er udi et med det andet huus ved dend syndre side ud imod stranden, og er endnu en deel lefvende af samme Præster, som assisterede Biskopen Sl. Doct. Thomas Kingo, da det blefv indviet, nemlig Provsten Mag. Mogens Jensen Lucoppidan til Øster-Skierning og Hundstrup, Hr. Povel Jacobsen til vor Frue i Svenborg, Hr. Knud Trochmand til Skaarup, item af andre Herreder Provsten Mag. Christopher Wieland til Vester-Skierning, Hr. Frands Kragh til Maglebye paa Langeland etc. Aarsagen til dette Capels indrettelse blefv paa dend tid foregifven, at Hans Excellence, General Admiral Juul saavel som Hans Frue, naar de hidkom til Landet, hafde en temmelig stor Svite med Sig baade af deres egne og fremmede, hvorføre de til daglig Gudfrygtigheds øvelse ville hafve dette Capel til at holde daglig Morgen- og Aften-Bøn udi med Sang og Lesning, som ochsaa paa dend tid blefv practizeret, saaog til at lade prædiche for dem undertiden om ugen extraordinaire, heldst saasom mange kom til at lade sig høre for dem og søgte promotion hos Dem. Det var langt fra, at mand da lod sig merche med, at dette Capel skulde være Meenigheden til Sogne-Kirche, eller tiene i stæden derfor, ellers hafde welbemelte Hr. General-Admiral med Hans Frue vel søgt privilegium derpaa af Høylofvlig Hukommelse Christiano Qvinto, hvorom mand dog slet intet har seet sig til efterretning: Men, som de vel har fornummet, at sligt iche kunde skee uden Meenighedens største præjudice og besværlighed, saa har de iche heller derom giort nogen ansøgning. Imidlertid welbemelte General Admiral og Hans Frue levede og de undertiden kom her til godset, saa inviterede De iblant en og anden af omværende Præster til at prædiche for sig paa Capellet, iblant andre og min Sl. Formand min Sl. Fader Mag. Peder Jensen, hvilchet, fordi Herskabet kom ichun sielden til Landet, og var her ichun en kort tid, iche ofver en Maanedes tid tillige, og det om de længste Sommers dage, da Veyen og Veyrliget var got, hand endelig med Meenighedens Bevilling, som gierne ville være deres Herskab til tjeneste, hvad de kunde,

nogle gange forrettede; Thi som welbemelte Hr. General Admiral og Hans Frue holdte stetze Huus udi Kiøbenhafn og kom ichun sielden hid, saa kunde Meenigheden iche derved finde nogen merchelig Besværing. Ligeledes blefv forholdt udi Sl. Knud Juuls tid, som arfvede Godset efter sin Fader; thi som denne Sl. Herre var Ambtmand over Kiøbenhafns Ambt og holdt stetze huus der med Frue og Børn, saa var Hans korte forblivelse, naar Hand kom her, ingen til Besværing, og som dend Sl. Mand var en from Herre, saa var Hand og, naar Hand kom her, gierne tilfreds med at reyse til Bregninge-Kirche, saasom Hand ansaae dend af større beqvemmelighed, andagt og merchsomhed, og efter Hans Død (da hand A^o 1709 d. 10 Januar: afgik) har hans efterlatte Frue i Hendes Enchestand langs hen continuerlig holt huus i Kiøbenhafn, og naar hun ellers paa en kort tid opholte Sig her, har kun søgt Bregninge-Kirche; ellers, naar hun iche befant Sig vel, ladet en Studiosus prædicke for sig paa Gaarden.

Men som nu for kort tid siden Høyædle og welbaarne Hr. Cammer-Juncher og Ritmester Niels Juul er kommen til Godset, og Hand nu tillige med hans Høyædle Frue (som hand nylig har indladet Sig i Ægteskab med) residerer og er her continuerlig tilstæde, og Hand af mig vil begiere at hafve stetze Prædichen paa Capellet, som Hans ofte til mig indgifne skriftlige anmodninger viiser, og dette er en ting, som Meenigheden allerhøiest finder sig besverget ofver, saa kand ieg iche med en god samvittighed, ey heller understaar mig uden Superiorum absolute Befaling derudi at consentere; Thi, i hvor vel mand bekiender, at det er et smugt og velprydet Capell, og dersom det (1) laa beleyligt for Meenigheden. (2) der var funden raad til at betage det store Echo, der er udi, hvorved Prædichantens ord, uden paa nogle faa stæder, gøres uforstaaelige, (3) om det var stort noch til dend gandsche Meenighed, og (4) om der var plads hos til Kiergaard, da det er siit og moradsigt, og ellers andre fornødne requisita med Vaabenhuus og andet, som til en Sogne-Kirche hører, kunde forskaffis, vel kunde passere: Og bekiender ochsaa, at ieg formedelst Hr. Cammer-Junkers, min

gunstige Patrons, sær godhed og affection for mig finder mig obligeret i alle Maader at tiene Ham, hvad ieg kand; saa dog alligevel, efterdi saa mange arme Mennisker her i Sognet besverger sig der ofver og urgerer, (1) at Bregninge-Kirche er deres Sogne-Kirche, som har været for dem og deres Fædre i nogle hundrede Aar, og de veed iche i noget de har forseet sig saa høyt, at de skulle miste deres Kircheret, som de stetzvarendes i fred og roe har besiddet i saa mange aar; men har endog dend troe og tillid til Gud og høye Øfrighed, at de dem ved deres Kirche-rettighed, som er deres høyeste og beste Eyendom i Verden, og hid til i fred og roe hafde Guds Dyrkelse beskierme og forsvare. (2) Jeg er kaldet til Meenighedens Præst og er dend gandske Meenigheds tienere og bør derfor iche, for en Persons skyld at favoricere, legge dend gandske Meenighed et ulideligt aag paa. (3) Mit Kaldsbrefv (hvoraf her og rigtig Copia følger) lyder iche paa at reyse til Capellet, men allene at være Præst til Lande og Bregninge Kircher, og derfor skal søge min Sogne-Kirche. (4) Om de nogle gange (da Herskabet kom ichun sielden) har været dem til tjeneste og søgt Capellet, saa er der nu en langt anden tilstand, da Herskabet residerer her stedsvarendes, og derfor haaber, at det, som de nogle gange har gjort af føyelighed, iche skal prætenderes som en ret og blifve dem til en stetzvarende byrde. (5) som er det fornemmeste, da ligger Bregninge Kirche mit i Sognet og er alle byerne til mags, som en hver kand see, der ichun et lidet vil staae paa Bregninge Banke, hvor mand i et øyeblich kand tage Sognets omkreds i øyesiun, men Capellet er afsides paa en udkant paa dend østerside tet ved Stranden. Nu har dend største Deel af Meenigheden, som enten boer vesten for Kirchen eller tet ved Kirchen, en ubeskrifvelig ond og lang vey til Gaarden, og derfor, naar det er ont veyr eller vinters tid, maa de plat blifve hiemme, deres smaa børn, som til Catechismi øvelse lettelig kunde komme til Bregninge, kand aldrig vinde dend vey, ey heller gamle, svage og vanføre Folch; de, som kand gaae, skal dog hafve en lang tid til at reyse til Gaarden, og derover skal enten Guds tjeneste opholdes over de ordinaire tider

for deres skyld, eller de skal komme for sildig. De, som ere i det andet Sogn, har sig herover iche mindre at besværges, som ofver den lange forhaling iche kand faae tjeneste (naar der er sidst prædichen) for hen imod natten, hvorved Kirche-tienesten i mange maader maa afkortes, Catechisation ophefves, og meget geraader i Confusion, som ellers kunde være i bedre skich og orden.

Disse ere de aarsager, Welædle og Høyærværdige Hr. Biskop, hvorfor ieg iche kand føye mig efter Hr. Cammer-Junchers begiering, førend ieg faaer Deres fuldkomne ordre og resolution; thi ieg kand umelig være aarsag til, at nogle sneese arme mennisker skal miste Guds ord och berøvis deres Kirche, de har haft i saa god fred af alders tid. Jeg vil derfor ydmygst insinuere dette til Deres Høyærværdigheds gunstige betenchede, tilbeedendes mig et ord til giensvar, om ieg skal blifve ved den rette Sogne-Kirche eller søge Capellet.

Forblifvendes nest ald velsignelses ønske over Deris Høyærværdighed med Deres Welb^e Frue og gandske fornemme Huus, med ydmygste respect

Welædle og Høyærværdige Hr. Biskops
Allerærbødigste tienere
N. Lucoppidan.

Lande Præstegaard
paa Taasinge d. 16 Maji A^o. 1721.

Orig. i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 65.

Som ovenfor er bemærket, adskiltes Lande og Bregninge Sogne i Aaret 1738; noget nærmere herom erfares af følgende kgl. Stadfæstelse paa den af Ejeren af Taasinge samt Fyns Biskop vedtagne Ordning særlig med Hensyn til den Tjeneste, som Præsten i Bregninge skulde forrette i Kapellet paa Valdemarsslot.

Vi Christian dend Siette (osv.) giøre alle vitterligt, at eftersom hos os allerunderdanigst er bleven ansøgt og begiært Voris allernaadigste Confirmation paa efterfølgende Brev og Stipulation, lydendis Ord efter andet, som følger:

Efterat det allernaadigst har behaget Deris Kongel: Majestæt at approbere min, Niels Juells, allerunderdanigste Forestilling om Lande og Breininge Sogners Separation her paa Landet Thorsinge, og altsaa allernaadigst confirmeret de af mig udgivne tvende Kalds-Breve, det eene til Studiosum Christen Morsing for Lande Sogn, og det andet til Studiosum Christopher Iversen for Breininge Sogn samt til Gaardens Kirche, alt udi forige Sogne Præst til bemælte tvende Meenigheder, afgangne Hr. Matthias Reusis Sted, og Deris Majestet ved allernaadigste Rescript af 5te Septembris sist afvigte til mig, Christian Ramus, allernaadigst hafver befaleet, at Presten for Breininge Meenighed, for hans Tien-neste i Kirchen paa Gaarden at forrette, skal tillæggis, foruden det sædvanlige Offer og andre Indkomster af Gaarden, een viss aarlig billig Indkomst af Gaardens Eyere, som nu værende og efterkommende Gaardens Eyere aarlig paa een viss Tiid til Presten skal betale, og at vi begge underskrevne skulle afgjøre og fast-sette, hvad Presten i Brei-ninge aarlig skal nyde af Thorsinge Gaards Eyere for at forrette Guds Tienneste paa Gaarden i Kirchen: Saa hafver vi, i allerunderdanigst Følge af Høystbemælte Deris Maje-stetes allernaadigste Befaling, saaledis stipuleret og fastsat, at Sogne Presten for Breininge Meenighed og Gaardens Kirche paa Thorsinge, foruden det sædvanlige Offer og andre Indkomster af Gaarden, skal til een billig Indkomst for Guds Tienneste i Gaardens Kirche at forrette, aarlig nyde 50 Rixd^r, siiger halvtredsindstyve Rixdaller, hvilke ieg Niels Juell, saalænge ieg lever, og mine Efterkommende Posses-sores af Thorsinge Land og Gaard aarligen til nu værende og efterkommende Prester for Breininge Meenighed rigtig skal lade betale, og det i tvende Terminer, Halv-Parten til Paaske, og dend anden Deel til Michaelis; hvilket saaleedis uryggelig skal holdis og efterkommis; ligesom da Presterne ere forbundne til retsindig og upaaklagelig at forrette Guds Tienneste i oftbemælte Gaardens Kirche paa alle Søn- samt andre Hellige og Prædike Dage, med vidre Preste-Embedet vedhørende Ting. Viidere forpligter ieg Niels Juell mig til at forhielpe Presten for Breininge Meenighed, Christopher

Iversen, til at faae Annex-Gaarden saaledis opbygt, det allersnarest mueligt er, at hand kand faa fornødne og beqvemme, skichelige Værelser at boe udi. Hvilket vi her med under voris Hænder og Signeter bekræfter, og, at denne voris Stipulation kand blive dismeere fast og uryggelig for Efterkommerne, da udbeede vi os allerunderdanigst Deris Kongel: Majestetes allernaadigste Confirmation.

Odense den 16de Novembris 1738.

N. Juell (L. S.).

C. Ramus (L. S.).

Da ville Vi bemelte Brev og Stipulation udi alle dets Ord, Clausuler og Puncter, saasom det her oven indført findis, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og hermed confirmere og stadfæste; forbydendes Alle og Eenhver her imod, eftersom forskrevet staaer, at hindre eller i nogen Maade Forfang at giøre under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Friderichsberg den 12 Decembris 1738. Under Vor Kongelig Haand og Signet.

Christian R.

J. L. Holstein.

Rigtig Copie efter Originalen testerer N. Juell.

Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 64.